

Waloryzacja istniejących pomników przyrody ożywionej na terenie Malborka

*„Będziemy chronić
Tylko to, co kochamy
Będziemy kochać
Tylko to, co rozumiemy
Będziemy rozumieć
Tylko to, co poznamy”*

Baba Dioum z Senegalu

Źródło: Brockhaus' Konversation – Lexikon 14. Aufl (1892-1895)

URZĄD MIASTA MALBORKA
Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska

Opracowanie:
Bożena Gorczyca
Michał J. Mroczkowski

MALBORK 2009

Symboliczny „związek” między ludźmi a drzewami istniał od niepamiętnych czasów. W ciągu minionych wieków drzewa dostarczały nam schronienia przed chłodem, pożywnych i uzdrawiających owoców, kwiatów, liści, korzeni, a drewno stosowano do wyrobu narzędzi codziennego użytku, broni, łodzi, konstrukcji budowlanych zarówno gospodarczych jak i militarnych. Nasi przodkowie dostrzegali potrzebę zachowania równowagi między tym, co bierzemy, i tym, co dajemy, przez co czcili siły przyrody, ofiarowując im dary, pieśni i modlitwy. W dawnych kulturach społecznych, sędziwe, monumentalne drzewa były otoczone troską gdyż uważano je za siedziby bogów. W Chinach w 1122 roku p. n. e. powstał jeden z najstarszych znanych nam nakazów ochrony lasów przed pożarami, nadmiernym trzebieniem, i odnawianiem drzewostanów zniszczonych. W dawnej Polsce, w krainach Pomorza i Prusów, ponad 900 lat temu najstarsze dęby uznawano za święte. Leonardo da Vinci prawie 600 lat temu wspominał swoim współczesnym, że nie szanują lasów, prorokując jednocześnie, że problem będzie się powiększał aż ludzie staną się bezradni w obliczu tego procederu...

Ochrona pomnikowa uznawana jest za najstarszą, pierwszą świadomie wprowadzoną formę ochrony przyrody. Na przełomie XVIII i XIX wieku Aleksander von Humboldt wprowadził termin *Pomnik przyrody* i zapoczątkował tym kierunek konserwatorski w ochronie przyrody.

"Miejcie szacunek dla drzewa, które jest jednym wielkim cudem i które dla naszych przodków było rzeczą świętą. Wrogi stosunek do drzewa jest cechą narodu o małej wartości i cechą człowieka nikczemnego"

Aleksander von Humboldt

W myśl *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* wyróżnionymi formami ochrony przyrody są:

1. parki narodowe;
2. rezerваты przyrody;
3. parki krajobrazowe;
4. obszary chronionego krajobrazu;
5. obszary Natura 2000;
- 6. pomniki przyrody;**
7. stanowiska dokumentacyjne;
8. użytki ekologiczne;
9. zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
10. ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ryc. Wzór tabliczki do znakowania pomników przyrody

Art. 40. w/w ustawy definiuje pojęcie i zakres stosowania ochrony pomnikowej:

1. Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.
2. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.
3. Minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, kryteria uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody, kierując się potrzebą ochrony drzew i krzewów ze względu na ich wielkość, wiek, pokrój i znaczenie historyczne, a odnośnie tworów przyrody nieożywionej – ze względu na ich znaczenie naukowe, estetyczne i krajobrazowe.

Tab. 1.

Przykładowe wymiary drzew, kwalifikujące je do ochrony, według propozycji sformułowanych dla wybranych kompleksów leśnych w Polsce.

GATUNEK	Kwalifikujące na pomnik przyrody - obowiązujące obecnie w lasach	Kwalifikujące na pomnik przyrody - obowiązujące w kraju do 1962 r.	Kwalifikujące na pomnik przyrody - obowiązujące w kraju od 1962 do 1996 r.	Kwalifikujące na pomnik przyrody poza lasami - propozycja P. Rucińskiego (1998)	Kwalifikujące do ochrony nadzwyczajnej w Puszczy Białowieskiej - propozycja TOPB (1996)	Kwalifikujące na pomnik przyrody poza lasami / w lasach Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego - propozycja Zielńskiego i Garbalewskiego (1999)	Kwalifikujące na pomnik przyrody poza lasami / w lasach Kaszubskiego Parku Krajobrazowego - propozycja Zielńskiego i Garbalewskiego (1999)	Kwalifikujące na pomnik przyrody poza lasami / w lasach Wądrzkiego Parku Krajobrazowego - propozycja Zielńskiego i Garbalewskiego (1999)	Kwalifikujące na pomnik przyrody w Puszczy Drawskiej - propozycja J. i P. Pawlaczyków (nphl.)	Kwalifikujące do ochrony nadzwyczajnej w Puszczy Drawskiej - propozycja J. i P. Pawlaczyków (1998)	Kwalifikujące na pomnik przyrody w Cedyńskim Parku Krajobrazowym - propozycja J. i P. Pawlaczyków (1999)	Kwalifikujące do ochrony nadzwyczajnej w Cedyńskim Parku Krajobrazowym - propozycja J. i P. Pawlaczyków (1999)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
bez czarny	-	-	-	100	-	80 / 80	80 / 80	70 / 70	100	Wszystkie drzewiaste	100	Wszystkie drzewiaste
bez koralowy	-	-	-	100	-	50 / 50	50 / 50	50 / 50	-	-	-	-
bluszcz	-	-	-	Wszystkie kwitnące	-	20	20	15	Wszystkie kwitnące	Wszystkie	30	Wszystkie kwitnące
brzoza brodawkowata	220	250	225	200	160	210 / 190	210 / 180	210 / 190	220	200	220	200
brzoza omszona	190	250	225	200	110	200 / 180	200 / 190	200 / 190	190	180	200	180
buk zwyczajny	310	250	310	300	-	330 / 310	320 / 300	300 / 280	310	300	300	280
choina	-	-	-	200	-	-	-	-	-	-	-	-
cyprysyki	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
cis pospolity	-	-	-	-	-	80 / 30	80 / 30	80 / 30	80	Wszystkie	100	Wszystkie
czeremcha	100	-	90	-	Wszystkie	130 / 90	130 / 90	130 / 90	120	100	100	-
czereśnia	100	-	-	-	Wszystkie	150 / 120	150 / 120	150 / 120	170	150	100	Wszystkie w lasach
dagleźja	-	-	-	-	-	300	280	260	280	230	280	250
dąb bezszypułkowy	310	300	380	300	Wszystkie	300 / 270	300 / 270	280 / 260	310	280	330	300
dąb czerwony	-	300	380	300	-	280	280	260	300	-	280	-
dereń	-	-	-	Wszystkie drzewiaste	-	-	-	-	-	Wszystkie drzewiaste	-	Wszystkie drzewiaste
dąb szypułkowy	380	300	380	300	190	350 / 310	350 / 310	340 / 300	360	300	330	300
głóg	100	-	-	-	Wszystkie drzewiaste	110 / 80	100 / 80	100 / 80	120	Wszystkie drzewiaste	120	Wszystkie drzewiaste
grab	200	250	190	200	160	190 / 170	190 / 160	190 / 160	200	180	240	200
grusza	160	200	-	200	Wszystkie	170 / 110	170 / 110	170 / 100	200	Wszystkie	200	Wszystkie w lasach
iglicznia	-	-	-	275	-	-	-	-	-	-	-	-
jabłoń	100	-	90	200	Wszystkie	150 / 80	150 / 80	150 / 70	200	Wszystkie	100	Wszystkie w lasach
jałowiec	-	100	-	75	Wszystkie drzewiaste	40	40	50	75	Wszystkie drzewiaste	75	Wszystkie drzewiaste
jarzab pospolity	160	-	150	100	Wszystkie	140 / 110	140 / 110	140 / 100	140	100	160	100
jarzab szwedzki	-	-	-	100	-	140 / 80	140 / 70	140 / 70	-	-	-	-
jesion	250	250	250	250	220	290 / 250	290 / 250	280 / 240	300	280	250	200
jodła	310	-	310	250	Wszystkie	200	200	180	250	Wszystkie	-	-

kasztanowiec	-	300	-	300	-	300 / 220	300 / 220	280 / 200	310	250	300	-
klon jawor	250	250	225	225	-	270 / 200	270 / 200	240 / 190	300	250	250	200
klon polny	160	250	225	225	-	130	120	120	100	Wszystkie	160	100
klon zwyczajny	220	250	225	225	190	270 / 200	270 / 200	250 / 190	300	250	250	200
Klony inne	-	250	225	250	-	-	-	-	-	-	-	-
kruszyzna	-	-	-	-	-	40	40	40	40	-	-	-
leszczyna	100	-	-	Wszystkie drzewiaste	Wszystkie drzewiaste	90	90	90	100	100	100	-
leszczyna turecka	-	-	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-
lipy	310	300	310	300	220	320 / 210	320 / 210	310 / 200	310	300	300	220
magnolia	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-
milorzab	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-
modrzew	310	200	310	250	-	300	280	260	280	230	300	250
olsza czarna	-	250	-	225	220	250	250	250	250	230	250	230
olsza szara	-	250	-	225	-	150	150	140	200	150	220	150
orzech	-	-	-	200	-	200	200	190	200	Wszystkie	-	-
perelkowiec (szupin)	-	-	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-
platan	-	250	-	300	-	-	-	-	-	-	-	-
robinia akacjowa	-	-	-	300	-	200	200	200	300	-	310	-
rokitnik	-	-	-	-	-	60	60	60	-	-	-	-
sosna Banksa	-	-	-	275	-	100	100	100	-	-	-	-
sosna czarna	-	-	-	275	-	240	240	220	240	-	-	-
sosna limba	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-
sosna zwyczajna	310	250	310	-	140	290	280	260	280	230	250	230
sosna wejmutka	-	250	-	275	-	200	200	190	250	190	-	-
szakłak	100	-	-	Wszystkie drzewiaste	Wszystkie drzewiaste	50	50	50	60	Wszystkie drzewiaste	100	Wszystkie drzewiaste
świerk	310	250	310	275	200	300	290	260	300	230	250	220
topola biała	380	-	380	400	-	350 / 320	350 / 320	340 / 310	250	Wszystkie	300	250
topola czarna i podobne	380	-	380	400	-	360 / 330	360 / 330	350 / 320	380	350	350	300
topola osika	220	-	225	200	220	200 / 180	200 / 180	200 / 170	220	180	220	180
trzmielina	-	-	-	-	-	50	50	50	40	Wszystkie drzewiaste	100	Wszystkie drzewiaste
tulipanowiec	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-
wierzba biała i krucha	310	-	310	300	Wszystkie	330 / 300	330 / 300	330 / 300	310	300	330	-
wierzba iwa	310	-	-	300	80	200 / 150	200 / 150	200 / 140	150	100	150	110
wierzba pięciopęcikowa	-	-	-	300	Wszystkie drzewiaste	-	-	-	100	-	-	Wszystkie drzewiaste
wiąz górski	220	250	225	225	Wszystkie	210 / 180	210 / 180	200 / 170	300	230	300	250
wiąz szypułkowy	220	250	225	225	Wszystkie	210 / 180	210 / 180	200 / 170	250	230	300	250
wiąz polny	220	250	225	225	Wszystkie	210 / 180	210 / 180	200 / 170	200	230	200	120
żywniki	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-

Ochrona pomnikowa = formalne uznanie za pomnik przyrody

Ochrona nadzwyczajna = oszczędzanie drzew przekraczających wymiary progowe w toku czynności gospodarczych, na wzór "Moratorium dla Puszczy Białowieskiej" obowiązującego w latach 90-tych.

Źródła do Tab. 1.:

kolumna 1: Instrukcja sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie. Załącznik nr 11 do Instrukcji Urządzania Lasu

kolumna 3-4: Ruciński P. 1998. Motywy i kryteria uznawania tworów przyrody za pomniki. Las Polski (1998), 23:7-10.

kolumna 5: Towarzystwo Ochrony Puszczy Białowieskiej 1996. Zasady ochrony starych drzew w Puszczy Białowieskiej - propozycja społeczna. Mscr.

kolumna 6-8: Garbalewski A., Zieliński S. 1999. O lokalnym podejściu do ochrony pomnikowej drzew i krzewów. Bociek; Biuletyn Lubuskiego Klubu Przyrodników 58: 4-6.

Kolumny 9-10: Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 1998. Otulina Drawieńskiego Parku Narodowego. Inwentaryzacja przyrodnicza z programem ochrony przyrody. Mscr.

kolumny 11-12: Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 1999. Cedyński Park Krajobrazowy. Operat ochrony ekosystemów leśnych do Planu Ochrony Parku. Mscr.

Lp.	Nr rejestru wojewódzkiego	GATUNEK	OBWÓD w metrach	WYSOKOŚĆ w metrach	LOKALIZACJA	PODSTAWA PRAWNA
1.	66/88	Topola spp. <i>Populus spp.</i>	5.00	20	Park Miejski - za amfiteatrem	Zarządzenie Nr 21/88 Wojewody Elbląskiego z dnia 02. 09. 1988 r.
2.	1/90	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> L. f. <i>fastigiata</i> - stożkowa	1.85	23	ul. Sprzymierzonych 44	Orzeczenie Nr 1/90 Wojewody Elbląskiego z dnia 10. 12. 1990 r.
3.	2/90	Milorzáb dwuklapowy - <i>Ginko biloba</i> L.	1.70	15	ul. Sprzymierzonych 158/34	
4.	58/92	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i> Mill.	3.10	22	Muzeum Zamkowe w Malborku - Przedzamcze	Rozporządzenie Nr 10/92 Wojewody Elbląskiego z dnia 21. 12. 1992 r.
5.	59/92	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> L.	2.85	22		
6.	60/92	Modrzew europejski - <i>Larix decidua</i> Mill.	1.85	32	Muzeum Zamkowe w Malborku - północna strona Zamku Wysokiego	
7.	61/92	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> L. f. <i>fastigiata</i> - stożkowa	2.00	23	Muzeum Zamkowe w Malborku - dziedziniec Zamku Średniego	
8.	62/92	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i> Mill.	2.94	21	Muzeum Zamkowe w Malborku	
9.	127/93	Topola szara - <i>Populus canescens</i> (Ait.) Sm.	5.40	32	Park Miejski - przy Pracowniczych Ogródkach Działkowych	Rozporządzenie Nr 14/93 Wojewody Elbląskiego z dnia 27. 12. 1993 r.
10.	128/93	Wierzba biała - <i>Salix alba</i> L.	5.00	25		
11.	43/96	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> L.	3.61	20	Budynek Sądu Rejonowego w Malborku – ul. 17 Marca 3	Rozporządzenie Nr 1/96 Wojewody Elbląskiego z dnia 22. 01. 1996 r.
12.	100/96	Cis pospolity - <i>Taxus baccata</i> L.	84	9	Teren przy Kościele p.w. MB Nieustającej Pomocy	
13.	243/96	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> L.	3.10	26	Plac Narutowicza 15 (Szkoła Podstawowa nr 9)	
14.	240/96	Klon jawor - <i>Acer pseudoplatanus</i> L.	3.17	24	ul. Gen. de Gaulle'a 75	Rozporządzenie Nr 8/96 Wojewody Elbląskiego z dnia 31. 12. 1996 r.
15.	242/96	Wierzba biała - <i>Salix alba</i> L.	4.83	9	ul. Michałowskiego 19 (przy oczku wodnym)	
16.	244/96	Klon zwyczajny - <i>Acer platanoides</i> L. (7 zrośniętych)	0.50 - 0.90	20	Skwer przy skrzyżowaniu ul. Kościuszki z ul. Piastowską	
17.	245/96	Wierzba biała - <i>Salix alba</i> L. (3 zrośnięte)	1,19 - 4,25	20	Przy kładce dla pieszych na rzece Nogat	
18.	246/96	Wierzba biała - <i>Salix alba</i> L. (4 zrośnięte)	1,08 - 1,64	18	Muzeum Zamkowe w Malborku - przy Baszcie "Kurza Stopa"	

**Rozmieszczenie drzew objętych ochroną pomnikową na terenie
Muzeum Zamkowego w Malborku**

- DRZEWO LIŚCIASTE

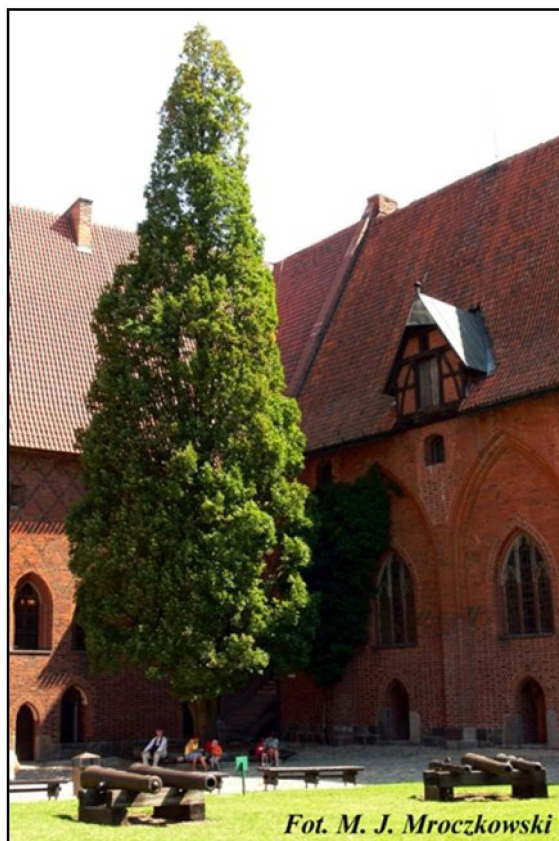
- DRZEWO IGLASTE

Malborskie drzewa pomnikowe:

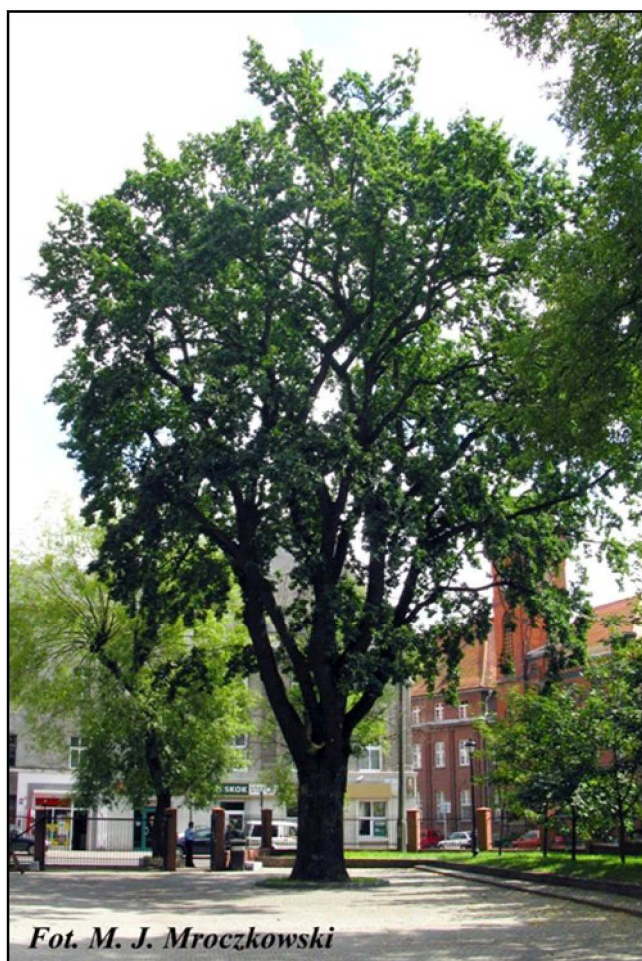
Na terenie miasta Malborka najwięcej spośród drzew objętych ochroną pomnikową jest dębów. Trzy występują w typowej formie pokroju drzew, a dwa wykształciły formę opisywaną jako *fastigiata* – stożkowa.

Dąb szypułkowy – *Quercus robur* L.

Duże, okazałe drzewo dorastające do 60 metrów i dożywające średnio 500 lat, a w sprzyjających warunkach nawet 1200 lat. Gatunek światłożądny, o wysokich wymaganiach glebowych, najlepiej rosnący na glebach głębokich, świeżych, bogatych w składniki mineralne. Dojrzałość osiąga w wieku 50-80 lat, obficie obradzający do 2-7 lat. Drewno bardzo cenione w przemyśle drzewnym na przestrzeni wieków, przechowywane pod wodą, lub użyte jako element konstrukcji pozostający w stałym zanurzeniu jest praktycznie niezniszczalne. Kora bogata w garbniki, a owoce – żołędzie na długich szypułkach (stąd nazwa) – stanowią cenny element diety zwierzyny płowej.

Pomnik przyrody nr 7

Pomnik przyrody nr 11

Pomnik przyrody nr 5

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 13

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 2

Spśród wszystkich malborskich drzew pomnikowych wyróżniamy 4 wierzby białe. Dwie z wyszczególnionych cechują się ogromnymi wymiarami – przekraczają 5 metrów średnicy pnia!

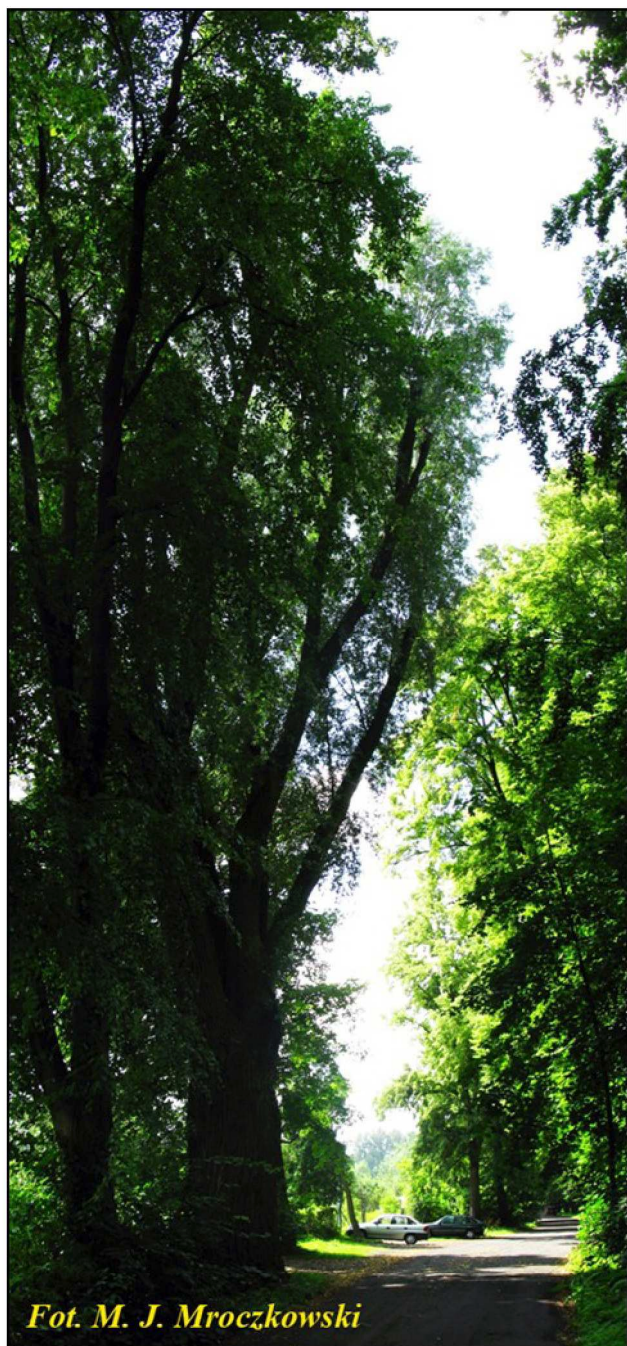
Wierzba biała – *Salix alba* L.

Okazałe drzewo, szybko rosnące i dorastające do 30 metrów wysokości jednakże krótkowieczne – dożywające do 80-100 lat. Gatunek pionierski, preferujący wilgotne i głębokie gleby, na ogół występujący na brzegach rzek, jezior, zabagnionych rowach i stawach. Drewno lekkie i miękkie lecz sprężyste – pędy na przestrzeni wieków stanowiły materiał na wiklinę i faszynę, służącą do utwardzania brzegów cieków wodnych. Bardzo cenione drzewo parkowe, będące często schronieniem dla ptaków i nietoperzy.

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 17

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 10

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 18

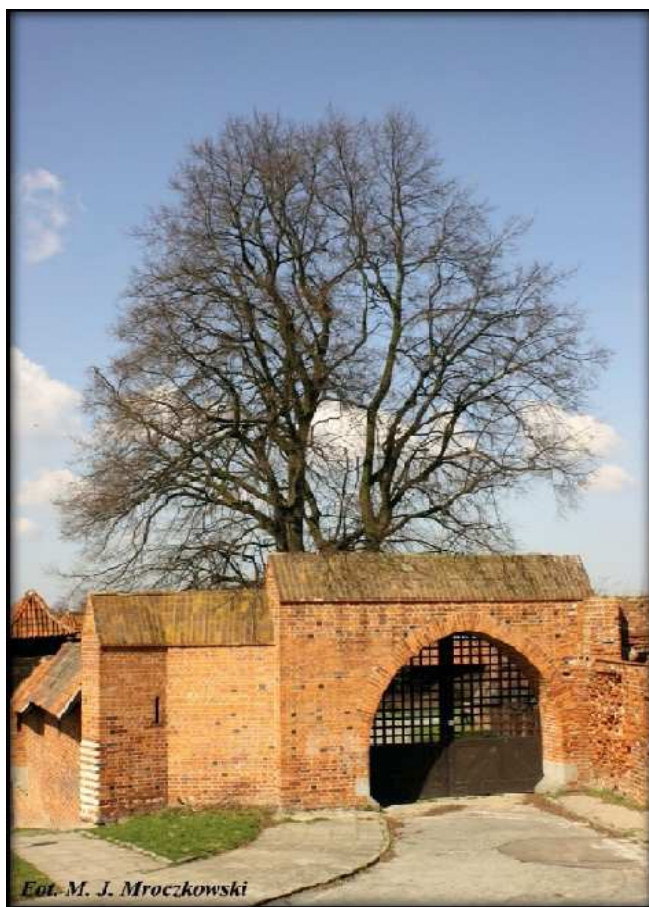
Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 15

W 1996 roku Rozporządzeniem Wojewody Elbląskiego zostały wpisane na listę malborskich pomników przyrody ożywionej dwie lipy drobnolistne.

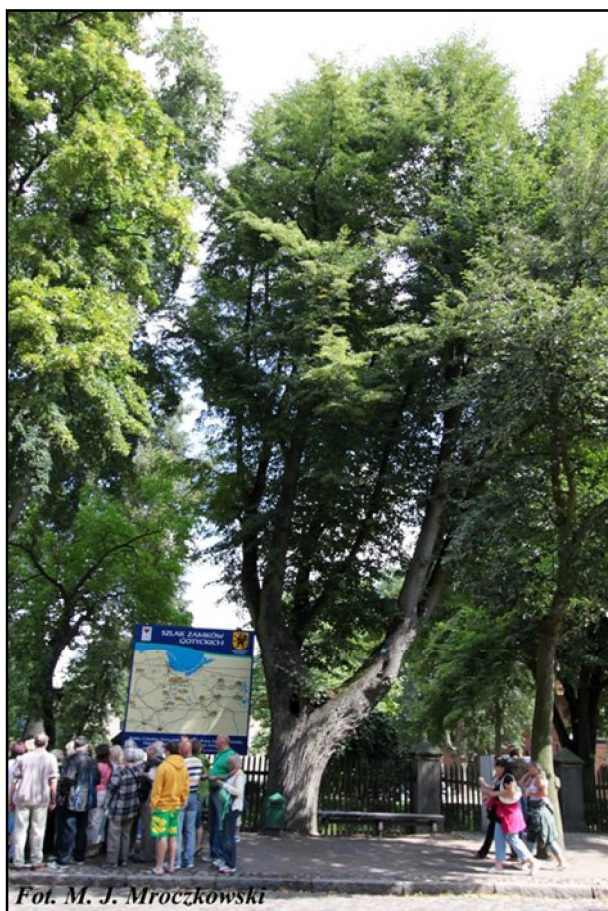
Lipa drobnolistna – *Tilia cordata* Mill.

Duże drzewo, dorastające do 38 metrów wysokości, dożywające średnio 200 lat, choć w sprzyjających warunkach potrafi żyć 1000 lat. Drzewo alejowe, miododajne. Preferuje żyzne, głębokie, świeże i luźne gleby. Dla Słowian gatunek ten był „świętym drzewem” poświęconym bogini płodności Freyi. Osady pyłku wykazują, że 5000 lat temu to właśnie ten gatunek był dominującym drzewem puszczy znacznej części Europy Północnej. Drewno lipy jest zwarte, wytrzymałe i giętkie. Być może właśnie te cechy skłoniły Wita Stwosza by Ołtarz Mariacki wykonać z drewna tego gatunku...

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 8

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 4

W roku 1996 lista drzew pomnikowych na terenie miasta powiększyła się o 2 klony.

Klon zwyczajny – *Acer platanoides* L.

Duże drzewo dorastające do 30 metrów wysokości, dożywa do 150 lat. Osobniki tego gatunku osiągają dojrzałość w wieku 20-30 lat, a nasiona – spłaszczone orzeszki – nazywane przez dzieci „noskami” obradzają obficie co dwa lata. Drzewo parkowe i alejowe. Drewno ciężkie, cechujące się ładnym „rysunkiem”, często używane do produkcji mebli i wystroju kuchennego. Dawniej używano liści klonu jako paszy, a z młodych liści robiono sałatki – potoczna nazwa tego gatunku w wielu zakątkach Europy – drzewo sałatkowe.

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 16

Klon jawor – *Acer pseudoplatanus* L.

Potężne drzewo dorastające do 40 metrów wysokości i dożywające 500 lat. Gatunek ten preferuje chłodne, wilgotne powietrze i świeże, bogate w składniki mineralne, luźne gleby. Ważny i ceniony gatunek w górach i terenach nadmorskich. Silne i rozbudowane korzenie zabezpieczają zbocza przed erozją. W Europie występuje do wysokości 1700 m n. p. m. (Alpy). Przedstawiciele tego gatunku, ze względu na rozbudowaną koronę dostarczają dużo cienia i są częstym miejscem bytowania ptaków. Drewno jest prawie białe, bardzo twarde, cenione jako drewno użytkowe zwłaszcza w meblarstwie. W dawnych czasach, zwłaszcza w górach był nazywany „drzewem lutniowym” gdyż drewno służyło do wyrobu instrumentów muzycznych – fletów, lutni, gitar i instrumentów smyczkowych.

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 14

Cis pospolity – *Taxus baccata* L.

Zimozielony krzew, często wielodniowy, niekiedy małe do średniej wielkości drzewo o wyprostowanej, a w starszym wieku, bardzo zbieżystej strzale. Gatunek cienioznośny, tolerujący bardzo duże ocienienie, nadzwyczaj dobrze znoszący przycinanie. Przedstawiciele tego gatunku osiągają dojrzałość nie wcześniej niż w 20 roku życia. Kwitnie w marcu, nasiona dojrzewają od sierpnia do listopada i kiełkują po 1-3 latach. Wszystkie części rośliny poza osnówką zawierają toksynę – alkaloid o właściwościach trujących. Cis rosnący w Henrykowie Lubańskim na Dolnym Śląsku jak wynika z badań dendrologicznych, liczy sobie 1260 lat i jest uważany za najstarsze drzewo w Polsce. Najstarszy przedmiot wykonany z cisa to, znaleziona w angielskiej miejscowości Clayton on Sea, włócznia licząca sobie 50 000 lat. Król Władysław Jagiełło na mocy Statutu Warckiego zawartego 28 października w Warcie, wydał nakaz ochrony cisów, który brzmiał następująco:

Fot. M. J. Mroczkowski

Pomnik przyrody nr 12

... Jeśli by kto wszedłszy w las, drzewa które znajdują się być wielkiej ceny, jako jest cis albo im podobne podrąbał, tedy może być przez Pana albo Dziedzica pojman, a na rękojemstwo tym, którzy on prosić będą, ma być dan ...

Król Władysław Jagiełło

Statut ten był pierwszym aktem prawnym dotyczącym ochrony środowiska...

Topola szara – *Populus canescens* (Ait.) Sm.

Naturalny, trwały mieszaniec topoli białej i osiki. Potężne drzewo dorastające do 40 metrów wysokości. W wieku 80-100 lat bardzo silnie podatne na zgniliznę rdzenia. Naturalnym miejscem występowania są doliny rzeczne. Gatunek o niskich wymaganiach siedliskowych, światłolubny. Drewno lekkie, bardzo miękkie, nietrwałe.

Pomnik przyrody nr 9

Fot. M. J. Mroczkowski

Modrzew europejski – *Larix decidua* Mill.

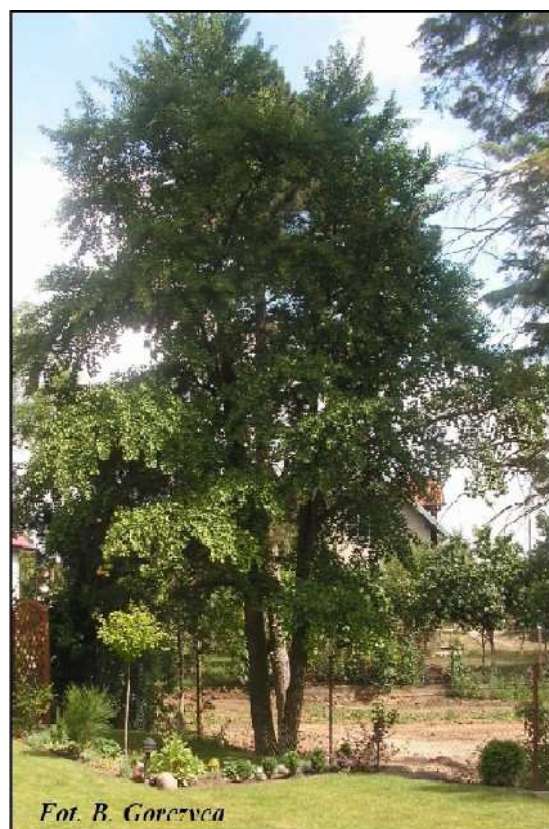
Duże, szybko rosnące drzewo, zrzucające igły na zimę, dorastające do 50 metrów wysokości. Modrzewie osiągają wiek 200-400 lat, a w szczególnie sprzyjających warunkach dożywają nawet 800 lat. Gatunek górski, występujący w Alpach do wysokości 2400 metrów nad poziomem morza. Od dawna uprawiany, lokalnie często występujący w drzewostanach pochodzenia antropogenicznego. Jest to najbardziej trwałe i wytrzymałe drewno spośród rodzimych drzew iglastych. Drewno wyjątkowo odporne na wilgoć, nadaje się do wyrobu elementów narażonych na działanie wody – budownictwo wodne i szutnictwo.

Pomnik przyrody nr 6

Miłorząb dwuklapowy – *Ginkgo biloba* L.

Miłorząb w świecie roślin zajmuje szczególne miejsce, ponieważ nie jest zaliczany ani do drzew iglastych ani do drzew liściastych. Gatunek ten rósł w Europie Środkowej już ok. 30 000 000 lat temu (w późnym trzeciorzędzie), po czym wyginął na kontynencie Europejskim. W epoce jury i dolnej kredy istniało 17 gatunków miłorzębów, obecnie jeden – dwuklapowy – którego ojczyzną są Chiny. Nasiona zostały przywiezione z Azji do Europy (Wiedeń) dopiero w 1768 roku. Gatunek ten jest uważany za najstarszą „żywą skamieniałość roślinną”. Drzewo dorastające w ojczyźnie do 40 metrów wysokości i osiągające 4,5 metra średnicy pnia. Kwiaty dwupienne, zazwyczaj tylko z jednego zalążka powstaje nasienie z osnówką przypominającą żółtą, kolistą śliwkę. Przejrzała osnówka wydaje nieprzyjemny zapach (kwas mlekowy) co zwabia, na stanowiskach naturalnych, zwierzęta (cywety), które zjadają nasiona i przyczyniają się do ich rozsiewania. Nasiona spożywane pod różnymi postaciami wpływają na poprawę pamięci przez co są chińskim przysmakiem. Drzewa tego gatunku były i są po dziś dzień cenionymi drzewami ozdobnymi, a w Japonii są nieodzownym elementem ogrodów otaczających klasztory. Obecnie gatunek ten jest zagrożony wyginięciem na naturalnych stanowiskach.

Pomnik przyrody nr 3